

MUSTAFA KUTLU'NUN “KARA KUMUDUR KALAN” ADLI HİKÂYESİ ÜZERİNE BİR DİL VE ÜSLUP DEĞERLENDİRMESİ

Gökhan ÖLKER*

ÖZET

Mustafa Kutlu Türk edebiyatının önde gelen yazarlarından biridir. Özellikle hikâye sanatıyla uğraşan Kutlu'nun birçok eseri vardır. Değerlendireceğimiz hikâye yazarın “Ya Tahammül Ya Sefer” adlı hikâye kitabından alınmıştır.

Biz bu çalışmamızda hikâyeyi dil ve üslup açısından değerlendireceğiz.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Kutlu, Kara Kumudur Kalan, hikâye, stilistik, kelime sıklığı

ABSTRACT

Mustafa Kutlu is one of the most popular writer of Turkish Literature. The writer particularly being occupied art of story has a lot of work.. The story which we will examine was taken from Kutlu's work called “Ya Tahammül Ya Sefer”.

We will assess the story from point of view of language and style in this study.

Keyword: Mustafa Kutlu, Kara Kumudur Kalan, story, stylistic, word frequency

I. Giriş

Mustafa Kutlu son dönem Türk Edebiyatının yetiştirdiği önemli yazarlardan biridir. Özellikle hikâye sanatıyla meşgul olan Kutlu'nun birçok eseri vardır. İnceleyeceğimiz hikâye Kutlu'nun “Ya Tahammül Ya Sefer” adlı eserinden alınmıştır. Eser on üç hikâyeden meydana gelmektedir. Çalışmamıza konu olan “Kara Kumudur Kalan” hikâye eserde onuncu sırada ve yetmiş dört ile seksen birinci sayfalar arasında yer almaktadır. Aysenur İSLAM tarafından hazırlanan “Modern Türk Hikâyesinden Seçmeler” (İslam, 1996, s. 289) adlı seçkide Kutlu'nun bu hikâyesinin yer alması, hikâyeyi seçmemizde etkili olmuştur.

Hikâyede kâğıtçıya olan borçları sebebiyle maddi sıkıntı çeken bir yayınevi sahibinin, bu sıkıntıdan kurtulabilmek için bir yemek kitabı basmak istemesi anlatılmaktadır. Yıllarca fikri eserler basmış, kendisi fikri mücadelelerde bulunmuş bir insanın bir yemek kitabını basmak istemesi etrafındakilerce alayla karşılanmaktadır. Yayınevi sahibi de bu istihzadan kurtulmak için yemek kitabı basma sebebini fikri bir zemine oturtmaya çalışmaktadır. Mekan olarak İstanbul ve İstanbul'daki bir yayınevi seçilmiştir. Net bir zaman verilmese de hikâyenin zamanın 1950'lerde olduğunu eserdeki bilgilerden anlayabiliriz.

Hikâyeyi dil ve üslup yönünden değerlendirmeye çalışacağız. Ortaya çıkacak çalışma, yazarın dili kullanırken göstermiş olduğu hassasiyetini ve üslup özelliklerini belirleyecektir.

II. Hikâyenin Dil Özellikleri

Eserin dili oldukça sadedir. Yer yer Arapça ve Farsça kelimelere rastlansa da bunlar eseri anlamada sıkıntı oluşturmayacak, bütününlü sadeliğini bozmayacak niteliktedir. Yazar hikâyenin geçtiği zaman hakkında her ne kadar net bir bilgi

---

* Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi

vermese de, hikâyenin konusu, karakterlerinin isimleri ve hikâyede adı geçen bazı eserlerin verilen tercüme tarihleri bize olayın 1950'lerde geçtiği izlenimini vermektedir. Bu az da olsa eski kelimelerin kullanılma nedenini bize açıklamaktadır.

Çok sık kullanılan kesik ve yüklemsiz cümleler neredeyse eserin tamamına hâkim durumdadır. Bu tür cümleler hikâye ve romanda genellikle karakterlerin konuşması esnasında kullanılır. Böylece yazar eserine gerçekçi bir hava vermeye çalışır. Ayrıca arada kullanıldığı zaman anlatımda okuyucuyu yoklamayı, hikâyenin içine çekmeyi, okuyucunun ilgisini canlı tutmayı sağlar. Ancak Kutlu konuşma cümlelerinin dışındaki birçok cümleyi de yüklemsiz verme yoluna gidiyor. Bu da eserin anlatımında yer yer bir kuruluğa, cümlelerde bir hükümsüzlüğe yol açarak okuyucunun dikkatinin dağılmasına neden oluyor.

"Sonra o çaresizliğe mahkum el kol hareketleri." (74/1)¹

"Bir iki nefes."(75/5)

"Yazular." (77/3)

Murat Bey'in yüzünde karanlıklar." (77/6).

Eserin diline, yapı bakımından hâkim olan cümle basit cümle ile basit cümlelerden oluşan sıralı cümlelerdir. Bu tarz cümlelerde anlatım bozukluğuna düşmek çok zordur. Ancak yazarın birleşik cümleler yerine çoğu zaman basit cümleleri tercih etmesine rağmen böyle bir anlatımda az da olsa yer yer hatalara düşmesi Kutlu'nun bu eserdeki dil hassasiyeti konusunda kafamızda soru işaretleri bırakmaktadır. Yazar kendi zihnindeki olguları okuyucunun da zihninde varsayarak hareket etmekte. Ama okuyucunun zihninde bu atmosfer tam oluşmadığı için eksiz kullanımlar veya ekle belirli hâle getirilmemiş kullanımlar anlatım bozukluklarını oluşturmakta.

a) İlgi hali ekinin kullanılmamasından dolayı ortaya çıkan anlatım bozukluğu:

"Bir zamanlar, yani ciğerlerinden gelen hırıltı sesine karışmadığı günlerde berhalde çok etkili konuşuyor olacaktı." (74/1)

Burada "... hırıltı-nın sesine karışmadığı ..." olmalıydı.

b) Tamlayan eksikliğinden kaynaklanan anlatım bozukluğu:

"Kağıtçı Hüsnü Efendi çekip gitse de, senetlere, sepetler bulaşmış yapışkan görüntüsü kalacak." (75/2)

"... onun ... .. görüntüsü ..." şeklinde olmalıydı.

c) Bir ifadede aynı türden iki veya daha fazla kelimenin aynı eklerle kullanılması gerektiğinde, kelimeler arası bağlaç veya virgül kullanılarak, her birine ayrı ayrı gelmesi gereken ek sadece sondakinin üzerinde gösterilebilir. Ancak bunu yapmak büyük bir dikkat gerektirir, çünkü kullanılacak ekin geleceği kelimeye göre kalınlık-incelik, düzlük-yuvarlaklık gibi birçok özelliği göz önünde bulundurulmalıdır. Aksi takdirde ek uyumsuzluğundan kaynaklanan bir anlatım bozukluğu meydana gelir. İşte Kutlu'da;

"Şimdilerde ilerlemiş veya geri kalmışlık bir devletin fertlerine düşen protein miktarı ile ölçülüyor mu?" (76/3)

¹ Soldaki rakam sayfa numarasını, sağdaki rakam ise alıntının yapıldığı sayfadaki paragrafı belirtmektedir.

Mustafa Kutlu'nun "Kara Kumudur Kalan" Adlı Hikâyesi Üzerine Bir Dil ve Üslup Değerlendirmesi

Cümlesindeki -lık ekini "ilerlemiş" ve "geri kalmış" kelimeleri için ortak kullanmıştır. Ancak yazar "ilerlemiş" kelimesine ekin ince şeklinin geleceğini düşünmeden "geri kalmış" kelimesinden hareketle sadece kalın şeklini kullanmıştır. Zaten bu tip kullanım özelliği buradaki gibi yapım ekli şekillerde değil, çekim ekli şekillerde kullanılır. Doğrusu ise kelimenin incelik-kalınlık özelliği göz önüne alınarak ekin iki kelime için de ayrı ayrı kullanılmalıdır.

ç) Hatalar sadece ekler ve kelimeler bazında olmaz. Bazen ek ve kelimeler gramer açısından doğru kullanılsa da, aynı kelimelerin arka arkaya gelen birkaç cümle veya bir paragraf içerisinde sık geçmesi ifade düşüklüğüne sebep olur. Kutlu'nun aşağıya alacağımız cümlelerinde de aynı kelimelerin tekrarından doğan bir ifade düşüklüğü vardır.

"Bir zamanlar, yani ciğerlerinden gelen bırıltı sesine karışmadığı günlerde her halde çok etkili konuşuyor olacaktı. Gözbebeklerinin parıltısı kaybolmamış olsaydı, her halde bu iri ve biraz şehla gözleri ile insanı bir anda etkiliyor olacaktı." (74/1)

Burada üç defa *ol-* kelimesi iki defa da *herhalde* kelimesi geçmektedir. Bu kadar kısa bir anlatımda aynı kelimelerin tekrarı tabii ki ifadeyi zorlamaktadır. Ayrıca "Bir zamanlar..." "... -yor olacaktı" ifadeleri de çelişmektedir. Birincisi geçmişti anlatır. "... karışmadığı günler" derken de bu açıktır. İkincisinde ise oluşmamış, oluşması geçmişte muhtemel bir yapı var. "... konuşurdu/konuşabilirdi" şeklinde kullansaydı "ol-" fiili sorun olmazdı ve ifadedeki çelişkide ortadan kalkardı.

d) Bir paragraf kendi içerisinde zaman bakımından, fiil çatısı bakımından, cümleler arası anlam bütünlüğü bakımından vs... tutarlı olmalıdır. Aşağıda vereceğimiz paragrafta yazar cümleler arasında mantıki bağ kuramamıştır. Paragrafın ilk cümleleriyle son cümleleri arasında anlam açısından çelişki vardır.

"Ne camlardan yeterli ışık geliyor, ne tavandaki ampulden. Duvarlarda asılı resimleri seçemiyorum.Yazıları. Biri galiba Türklerin Ergenekon'dan çıkışını temsil eden acemice yapılmış bir tablo. Sonra hattat Hamidin bir Sülüs Besmelesi. Mehmet Akif. Peyami Safa. Bir de sarıklı, beyaz sakallı nurani bir ihtiyar" (77/3).

Yazar, paragrafın başında ışığın yetersizliğinden dolayı duvardaki resimleri seçememekten yakınıyor, ancak ilerleyen cümlelerde resimlerin kime ait olduğunu ve konusunu söylüyor, yazıları okuyor. Hatta yazının (Sülü) kime ait olduğunu dahi söylüyor. Resmin birinde yer alan ihtiyarı ise nurâni yüzüne kadar tasvir ediyor. Yetersiz ışıkta bu kadar ayrıntının seçilip anlatılması cümleler arasındaki mantıki bağı da koparmaktadır.

Kutlu eserinde yer yer noktalama hatalarına da düşmüştür. Biz bunların dizgi hatasından kaynaklandığını düşünerek buraya almaya gerek görmedik.

III. Hikâyenin Üslup Özellikleri

Sadece bir eserden yola çıkarak üslup çalışması çok net sonuçlar vermeyecektir, ancak bu hikâye yazarın üslubu hakkında bazı fikirler verebilir.

Üslubu belirlemenin birçok metodu vardır. Biz çalışmamızda leksikoloji üzerinde duracağız. Leksikoloji içerisinde kelime sıklıkları, kelimelerin mahiyetleri, kelime cinslerini, deyimleri ve özel isimleri ele alacağız.

Yazarın dünya görüşü, ruh hâli ve duygu dünyası kullandığı kelimelere yansır. Modern stilistiğe malzeme sağlamak için leksikolojide takip edilen yöntemlerden biri de kelime sıklıklarıdır. (Özbay, 1994, s. 178)

III.I. Kelime Sıklığı

Kelime biliminde sıklık, bir dilin kelimelerinin öteki kelimelere oranla daha çok ya da daha seyrek kullanılması anlamına gelir (Aksan, 2003, s. 20) Her dilde bazı kelimeler diğer kelimelere oranla daha sık kullanılır. Bu sıklık konuşma ve yazma diline göre farklı kelimelerde kendini gösterir. Türkçe üzerine yapılan bir incelemenin sonuçlarını verirsek bu daha net bir şekilde anlaşılır (Aksan, 2003, s. 21).

Konuşulan Türkçe			Yazılan Türkçe	
1	demek	8742	bir	5589
2	bir	4673	bu	2170
3	bu	3278	olmak	2053
4	o	3203	etmek	1944
5	ben	2764	ve	1736
6	ne	2674	demek	946
7	olmak	2625	o	856
8	gelmek	2372	ne	685
9	gitmek	2372	baş	651
10	sen	1882	yapmak	650

Tabloda “Yazılan Türkçe” kısmında ilk iki sırayı “bir” ve “bu” kelimeleri almaktadır. Kutlu da eserinde en çok “bir” (32 defa), ikinci olarak da “bu” (16 defa) kelimesini kullanmıştır. Bu kelimelerin konuşulan Türkçede de sık kullanılır olduğunu göz önüne alırsak Kutlu’nun konuşma diline yakın bir yazı dili tercih ettiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca kelimelerin ikisi de sıfat görevindedir. Yazar “bir” kelimesini cümlede geçtiği yere göre bazen sayı sıfatı bazen ise belirsizlik sıfatı olarak kullanır. Yazar kelimeyi genel anlamda belirsizlik sıfatı olarak kullanmıştır. Bu 32 kelimedenden 28 tanesi belirsizlik sıfatı 4 tanesi sayı sıfatıdır. Bu da yazarın müphem bir üslup kullandığını, nicelikten ziyade niteliğe önem verdiğini gösterir. Yazar belirsizlik sıfatını çok kullanarak okuyucuyu adeta eserin içine çekip “Bu müphemliği sen netleştire” demektedir. Bu da okuyucuyu kendi dizginlerine almaktansa eseri okuyucunun yorumuna bırakmaktadır. Okuyucuya serbestçe kendi kahramanını koyacağı, kendi düşüncesini bulacağı geniş bir alan bırakmaktadır.

Yazarın ikinci derecede sık kullandığı kelime ise yine bir sıfat olan “bu”dur. İşaret sıfatı olan “bu” kelimesinin sık kullanılması yazarın bize bir yerleri göstermek istemesindedir. Yazar “bir” kelimesinin müphemliği ile bize serbest bir yer açarken “bu” kelimesiyle de nereye kadar serbest olabileceğimizi işaret etmektedir.

Bunların dışında eserde geçen sıfatlar 172 adettir. “Bir” ve “bu” sıfatlarının toplam sayısı ise 48 adettir. Bu eserdeki sıfatlar içinde % 27.91’e tekabül eder.

Mustafa Kutlu'nun "Kara Kumudur Kalan" Adlı Hikâyesi Üzerine Bir Dil ve Üslup Değerlendirmesi

Bu ise hiç azımsanmayacak bir rakamdır. Hikâyeyi okurken, bu kelimelerin yazar tarafından böylesine sık geçirilmesine rağmen, eserden okuyucunun sıkılmaması yazarın bir başarısıdır.

Eserde üçüncü derecede sık geçen kelime ise "biz" (13 defa) kelimesidir. Yazar burada "biz" kelimesini çok kullanarak çoğulcu bir yaklaşım içerisine girmiştir, Yani hitap ettiği topluluğu da eserin içine çekmeğe çalışmıştır. Kutlu eserin içerisinde "ben" kelimesini kullanmaktan özellikle kaçınmış, sadece 5 yerde geçirmiştir. Buradaki "biz" yerine göre bir milleti, yerine göre bir grubu, yerine göre de bir kişiyi temsil etmiştir. Bütün bunlar için yazarın "biz" çokluk zamirini kullanması yazarın okuyucuyla bir bütün olma çabasındandır. Zira "sen" kelimesini sadece iki yerde kullanmıştır. Bu da gösteriyor ki okuyucuyu "sen" diyerek dışarıda bırakma yerine "biz" diyerek içeri alma söz konusudur.

Yazarın bundan sonraki en çok kullandığı kelime, hikâyede 11 defa geçen "şimdi" olmuştur. Bir zaman zarfı olan "şimdi" kelimesi eserdeki hakim zaman çekimi olan şimdiki zamanla bir paralellik göstermektedir. Bu noktaya zaten kelimenin mahiyeti bölümünde değineceğimizden şimdilik burada bırakıyoruz.

"Şimdi" kelimesinden sonra en sık kullanılan kelimeler 5-6 defalık sıklık durumlarıyla karşımıza çıkmaktadırlar; kültür (6 defa), millî (5 defa), sigara (5 defa), öyle (5 defa), Türk (5 defa), ön (4 defa), yazı (4 defa), zaman (4 defa), memleket (3 defa), vs...

Yukarıdaki kelimelerin sıklıklarından da anlaşılacağı üzere Kutlu'da ortaya çıkan bir başka özellik de onun Türklüğe, Türk kültürüne ne kadar önem verdiği. Keza, millî kültür, millî şuur gibi sıfat tamlamalarının kullanılması, özel isimler bahsinde değineceğimiz, Türk kültür hayatında önemli yeri olan şahsiyetleri zikretmesi, Ergenekon'a değinmesi gibi özellikler Kutlu'nun millî ve vatanperver bir idrak ve duyuş içerisinde konuya yaklaştığını gösterir. Yabancılardan bahsederken halk ağzıyla "elin gavuru" şeklinde bir hitap kullanması ise bu konunun artık gün yüzüne çıktığı noktadır.

Eserde mekan olarak bir basımevinin geçmesine rağmen memleket, Çin, Alman, Rusça, Moğol gibi kelimelerin geçmesi yazarın düşünce dünyasında daha geniş bir mekanın olduğunu ortaya koyar.

Sonuç olarak bu sıklık tablosundan Kutlu'nun eserini yazarken okuyucuyu düşünen, onunla bir bütün olmak isteyen; ancak bunu yaparken de millî kültür ve şuurla okuyucunun karşısına çıkan, fikirlerini okuyucuya doğrudan iletmek yerine, onun farkına varmasını isteyen bir yazar olduğu ortaya çıkmaktadır.

III.II. Kelimelerin Mahiyeti

Kutlu'nun dilin temel öğeleri olan kelimelerin seçimine önem verdiği görülüyor. İlk bakışta kelime tercihi bir üslup gibi görünse de dikkat edilirse bunun bir kültürel tercihi yansıttığı ortaya çıkıyor

Hikâyede geçen kelimelerin ağırlık merkezini herkesin anlayacağı literatüre girmiş kelimelerle sarıh bir İstanbul Türkçesi oluşturmaktadır.

Eserdeki kelimelerin ikinci ağırlık merkezini ise herkesin anlayamayacağı, muayyen bir kültür ve kelime bilgisine haiz kişilerin anlayabileceği, Osmanlıca kelimeler oluşturmaktadır.

“şehlá, derbeder, kehribar, şarkiyatçı, mütereddít, sülüs, şeyb, neşriyat, mabet, tabayyül, fikriyat, fazilet, mücadele, zaruret, vs.”

Yazar eserine canlılık katmak için sadece bir yerde mahalli konuşmaya yer vermiştir. Bir kâğıt tacirinin konuşmasında şahsın cehaletini ortaya koymak için mahalli söyleyişleri kullanmıştır. Bu yazarın hem gerçekçi bir üslup izlediğini, hem de kâğıt tacirinin cehaletini söylemeden, bunu okuyucuya hissettirmek istediğini gösterir.

- *Ortalığın durumun goriyon Murad Bey, ortalığın durumu beç eyi değel. Bizim de elimiz dar*

- *Anlyyon, anlyyon ama gardaşım, senetler... senetler.*

- *Biz ne dedik, Murad Bey düüstür, anadın mı, bizçi zora goşmaz didik, malı teslim ettik, eski hukukumuz var didik, zam mı, mam mı da besaba gatmadık. Aba yüzün, öyle değel mi?(74/2)*

Batı kaynaklı kelimeler ise yok denecek kadar az geçmektedir. Dört tane özel isim, iki terim, bir de sıfat olmak üzere toplam yedi adet yabancı kelime geçmektedir. Bunların iki tanesi yazar tarafından Çince olarak belirtilmektedir. Biz Çince olanları farklı bir sınıflandırma yerine buraya almayı daha uygun gördük.

“*Hsia-kua, Huchia, (Çince); Hebn, Proto-Moğol, protein, sanatoryum, reel*”.

Aslında batı kaynaklı kelimelerin bu kadar az kullanılması da yazarın muhafazakâr üslubunun bir tercihidir.

Son olarak da dil devriminden sonra ortaya çıkan ve öz Türkçe veya uydurukça olarak adlandırılan kelimeleri tespit etmek istedik. Ancak bu tarz bir kelimeye rastlamadık. Dil devriminden sonra birçok kelime edebiyata girmiştir. Burada bahsettiğimiz kabul görmemiş kullanımı çok az olan kelimelerdir. Sadece bir kesim tarafından ısrarla kullanılan fakat anlamak için özel sözlüğe ihtiyaç duyulan kelimelerdir. Nitekim dile yön verenler yazarlardır. Yazar da bu kısa hikâyede dahi aslında kullanımda fazla olmayan fakat Türk Dil Kurumunun çıkarmış olduğu Türkçe sözlükte yer alan “*sertelmek*” fiilini kullanarak bu kelimeyi kullanıma sokmaya çalışmıştır. Bu da onun bir yazar olarak üstlendiği vecibenin farkında olduğunu gösterir.

Kelime mahiyetleri göstermektedir ki Mustafa Kutlu muhafazakâr ve milli kültürle yoğrulmuş bir kişiliğe sahiptir. Bu kişiliğini hikâyesindeki kelimelerin seçiminde de ortaya koymuştur.

III.III. Kelime Cinsleri

Üslup çalışmasında kelimelerin cins kategorileri bizlere önemli bilgiler vermektedir. Üsluptaki kelime türlerini üç kategori de ele almaktayız. Bunlar isim, sıfat ve fiil gurubudur. Zamirler de isim grubu içerisinde değerlendirilmektedir. Fiil grubu ise fiillerin çekimli halleriyle, isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiillerdin oluşmaktadır. (Özbay, 1994, s. 186)

Kutlu'nun 1325 kelimelik “Kara Kumudur Kalan” adlı eserindeki isim, sıfat ve fiil unsurunu guruplara ayırdığımızda ortaya şu şekilde bir tablo çıkmaktadır.

Mustafa Kutlu'nun "Kara Kumudur Kalar" Adlı Hikâyesi Üzerine Bir Dil ve Üslup Değerlendirmesi

İsim	Sıfat	Fiil
521	172	284
%41	%13	%22

Bu tabloda ortaya çıkan oranların ikili mukayesesi ise şöyledir:

Sıfat ve fiil gurubunun toplamı:	356
Sıfatların fiil grubuna oranı:	%48
Fiil gurubunun sıfatlara oranı:	%52
Sıfat ve isimlerin toplamı:	693
Sıfatların isimlere oranı:	%25
İsimlerin sıfatlara oranı:	%75
Fiil grubu ve isimlerin toplamı:	805
Fiil grubunun isimlere oranı:	%35
İsimlerin fiil grubuna oranı:	%65

Tablodan da anlaşıldığı üzere yazar en az sıfatları kullanmıştır. Umumi olarak isimleri kullanan yazar bunların niteliklerini gösterme yerine daha çok bunların durumlarını belirtmeyi tercih ediyor. Bu da kelime kadrosunda sıfat-fiillerin ve işaret sıfatlarının artmasına sebep oluyor. Vasıf sıfatları diyebileceğimiz niteleme sıfatlarının ise belirli bir oranda kullanılmasının sebebi de isimlerin çok yer almasındandır. Yer yer isim cümleleri ile isimlerin sayısı artırılırken, bolca isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil kullanılarak ifadeye bir hareketlilik getirilmiştir. "Bu da "dinamik üslup"un özelliğidir. Yani isimlerin hareket halindeki idraki söz konusudur. Eşya ve insanın durgun yani statik haldeki idraki onların kalıcı, daimi sıfatlarını ön plana çıkarır." (Özbay, 1994, s. 188) Oysa Kutlu yer yer belirtme sıfatlarıyla, yer yer sıfat-fiil, zarf-fiil ve fiillerle eşyanın ve insanın hareket halindeki durumu ön plana daha çok çıkarmıştır. Bunu sıfatların fiillere oranını gösteren tablolara bakarak da daha iyi anlayabiliriz. Üstelik sıfatların içerisinde belirtme sıfatları da bulunarak bu oranı sıfatlar lehine yükseltmektedir. Yanımızdan koşarak giden bir insanın o anda dikkatimiz çeken özelliği onun koşmasıdır. Yani onun hareket halindeki durumudur. Onun daimi vasfı olan saç rengi, kilosu, boyu vs. o anda ilgimizi çekmez. İşte insanın veya eşyanın bu durumun anlatılması "dinamik üslup"un özelliğidir.

Yazarın sıfatlara az yer vermesi, onun ayrıntıya değil esas olana önem verdiğini gösterir. Yukarıdaki örnekte koşan insanın kilosu, boyu, saç rengi onun ayrıntılı vasıflarıdır. Onun en ayrıcı, esas olan özelliği koşmasıdır. İşte Kutlu hikâyesinde niteleme sıfatlarına az yer vererek "yalın üslubu" tercih etmiştir. Çünkü yalın üslupta ayrıntının değil en belirgin özelliğiyle esasın verilmesi vardır.

Bunlara ilaveten hikâyeye kullanılan zaman açısından baktığımızda hâkim olan unsurun şimdiki zaman olduğu görülür. Şimdiki zamanı anlatabilecek diğer yapıların dışında, sadece şimdiki zaman eki (-yor) ile yetmiş defa çekim

yapılmıştır. Kutlu gerektiğinde geçmiş zamanı ve gelecek zamanı da kullanmaktan çekinmemiştir. Bu çekimlerde daha çok hikâye birleşik zamanı kullanmıştır. Ancak bunların toplamı dahi şimdiki zamanın kullanımına ulaşmamaktadır. Kısacası yazar anı, yaşadığı zamanı anlatmıştır. “An” ise içinde bulunulan, her vakit hareket halinde olan, hiç durmayan daima yenilenen ve geçen bir süreçtir. Bu itibarla da yazar dinamik üslup özelliği göstermektedir.

Tüm bunlardan şu sonuç çıkar ki Kutlu hareketi ön plana çıkarmasıyla “dinamik üslubu”, özü esas alan anlatımıyla da “yalın üslubu” bu hikâyesinde tercih etmiştir.

III.IV. Deyimler

Deyimler ifadenin daha etkili ve güzel olması için kullanılan özel yapılardır. Kutlu, incelediğimiz hikâyesinde on iki civarında deyim kullanmıştır. Yazarın eserinde deyimlere yer vermesi onun yalın üslubunun bir özelliğidir. Çünkü deyimler bir durumu, bir olayı en etkili en kısa şekilde anlatan özel yapılardır. Soyut kavramların somutlaştırılması da daha gerçekçi ve yalın bir anlatım tarzıdır. Deyimlere yer vermek, süslü anlatımdan uzak durulduğunu gösterdiği gibi, mahallileşme veya millileşme dediğimiz edebiyatımızda özellikle “Milli Edebiyat” dönemiyle başlayan halka inmenin, milli unsurları kullanmanın da bir göstergesidir. Ayrıca yerinde kullanılan deyimler güzel ve sarih bir Türkçenin ayrılmaz birer parçasıdır.

Tespit ettiğimiz deyimlerden bazıları şunlardır:

“*zora koşmak, dem vurmak, serin kanlı düşünmek, toz kondurmamak, öküz altında buzağı aramak vs.*”

III.V. Özel İsimler

Yazar hikâyede geçen şahıs kadrosunu dışında eserinde özel isimlere de yer vermektedir. Bunlar şahıs adları, millet adları, dil adları ve yer adlarıdır.

a) Şahıs adları: Eserdeki kahramanların dışında geçen şahıs adları şunlardır: *Mehmet Akif, Peyami Safa, Hattat Hamit, Kaşgarlı Mahmut, Laçınay, Huchiao, Hebn*'dir. Bu isimler bakacak olursak sondan üçü –ki bunlardan biri Çin ismi, biri Alman ismi, biri de Orta Asya Türk ismi- dışındakiler Türk kültürüne büyük hizmetleri olmuş, Türk kültür tarihinde iz bırakmış insanlardır. Kutlu'nun millî hassasiyetinin ön plana çıktığı noktalardır buralar. Şairiyle, yazarıyla, hattatıyla, âlimiyle bir Türk evladına örnek olabilecek şahsiyetleri göz önüne sermiştir yazar. Yabancılar olarak verdiği isimler ise eserlerinde yine Türklerden bahseden biri âlim biri seyyah olan iki müelliftir.

b) Millet, dil ve yer adları: Bu adlarda da yazarın millî şuurlu, millî kültür endişesi karşımıza çıkmaktadır. Bu adlar; *Türk, Uygur, Orta Asya, Çin, Alman, Kitan, Moğol, Rusça, Türkçe, Ergenekon*'dur.

Eserde geçen yer adlarıyla birlikte dil ve millet adlarının da coğrafi mekanlarına bakıldığında karşımıza çok ilginç bir tablo çıkmaktadır: Türklerin tarih sahnesine çıkışları Ergenekon, yerleşik hayata geçişleri Uygur, yayıldıkları saha Almanya (Alman) – Çin (Çin) – Rusya (Rusça) – Moğolistan (Moğol), bağımsız olarak şimdi yaşadıkları yerler Türkiye (Türk, Türkçe) – Orta Asya. Bu

Mustafa Kutlu'nun "Kara Kumudur Kalan" Adlı Hikâyesi Üzerine Bir Dil ve Üslup Değerlendirmesi

tablo adeta metne serpiştirilmiş ve kelimeler arasına sıkıştırılmıştır. Ayrıca eserin adında yer alan "Kara kumu" ibaresi küçük bir imla oyunu ile Türkmenistan'daki dünyaca bilinen "Karakum" çölünü hatırlatmaktadır. Yazarın söylemeden okuyucuya hissettirmeye çalıştığı asıl konudur. Zaten hikâyenin girişindeki dörtlüğün anlamı bu tabloyu çözünce daha iyi anlaşılıyor.

Sevda sırlı sularla süsüklendi sabile

Kara kumudur kalan kalbimde, bozkarların.

Ümitsizdi yolculuk ve dağıldı kafile

Özel adlar kısmında da çok açık bir şekilde ortaya çıkan, yazarın millî kültüre ne kadar önem verdiği. Kutlu vermek istediğini adeta kelimeler arasına nakış nakış işlemiştir.

IV. Sonuç

İncelemiş olduğumuz eser hacim olarak küçük ve yazarın ilk dönem çalışmalarından olması nedeniyle burada verdiğimiz hükümlerin Mustafa Kutlu'yu bütünüyle yansıtmayacağını sadece bu eser çerçevesinde bağlayacağını belirtmek isteriz. Yazarın bütün eserlerini kapsayacak daha kapsamlı ve ayrıntılı bir çalışma bize yazar hakkında daha sağlıklı bilgiler verecektir.

Dili kullanırken zaman zaman hatalara düşen Kutlu, üslup noktasında gerçekten de edebiyat dünyasında kazandığı itibarı hak edecek derecededir.

Dinamik ve yalın bir üslupla, millî hassasiyeti ön planda tutmuş bir yazar olarak karşımıza çıkan Kutlu, bu hassasiyetini dili kullanma noktasında yeterince göstermemektedir. Dil bahsinde belirttiğimiz anlatım bozuklukları ve ifade düşüklükleri, üslup noktasında bu derece başarılı olan bir yazar için küçük bir dikkatle halledilebilecek niteliktedirler.

Kaynaklar

AKSAN, Doğan (2003). *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim*. C.III. Ankara: TDK Yayınları.

İSLAM, Ayşenur (1996). *Hikâyemiz İnsanımız Kültürümüz, Modern Türk Hikâyesinden Seçmeler*. C. II. Ankara: Akçağ Yayınları.

KUTLU, Mustafa (1999). *Ya Tabammül Ya Sefer*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

ÖZBAY, Hüseyin (1994). *Çolpan'ın Şiirleri, Metin-Aktarma-İnceleme*. Ankara: TKAE Yayınları.